

ทำอย่างไรจึงเรียนเก่ง*

How to Learn Smart

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)**

บทคัดย่อ

ถอดรหัสบุคคลอัจฉริยะ ณ สถานที่ที่เป็นประวัติศาสตร์ ท่านทั้งหลายมานั่งฟังธรรมภาณ ณ สถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ เพราะเป็นมาตุภูมิ เป็นที่เกิด เป็นที่ศึกษาเล่าเรียนเบื้องต้นของบุคคลสำคัญของโลก คนหนึ่งนั่นคือท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) เวลาที่เรากราบพระพุทธรูป พระธรรม และพระสงฆ์ เรารำลึกนึกถึงพระคุณของพระรัตนตรัยเอามาเก็บไว้ในใจเรา เพราะท่านเป็นบุคคลสำคัญของโลก ได้รับรางวัลจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) ในเรื่องการศึกษาเพื่อสันติภาพ วันที่ท่านไปรับรางวัลที่กรุงปารีสนั้นยิ่งใหญ่มาก สถานที่เกิดของบุคคลสำคัญของโลก คนจะชอบไปดู บุคคลยิ่งใหญ่คนหนึ่งที่คุณทั่วโลกชอบไปดูสถานที่เกิดกันมากก็คือ พระพุทธเจ้า เมื่อสองเดือนที่แล้วผู้เขียนไปดูสถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าที่พุทธคยา ต้นโพธิ์ที่พระพุทธเจ้าประทับนั่งตรัสรู้อยู่ คนทั่วโลกมารวมกันที่นั่น สลูปหรือเจดีย์พุทธคยาดูเด่นตระหง่าน คนมากันทั่วโลก เพื่อเยี่ยมชมสถานที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า

วิธีการเรียนเก่ง คือ ต้องฝึกกรรมฐานเบื้องต้นให้มีสติและมีสมาธิอย่างดี สติคือการรู้ทันปัจจุบัน มองให้เห็น ฟังให้ได้ยิน ไม่ใจลอย เป็นสติที่เพ่งไปนอกตัวเอง เช่น เวลาอ่านหนังสือหรือขณะเรียน ต้องพยายามเตือนตัวเองให้ระลึกรู้ทันปัจจุบันทุกขณะ บังคับตัวเองไม่ให้ใจลอย ขึ้นต่อไปฝึกสมาธิเพื่อพัฒนาความจำและความคิด คือการเพ่งกระแสนจิตให้แน่วแน่ในเรื่องนั้นๆ โดยฝึกสติและสมาธิไปพร้อมกัน ซึ่งจะเรียนเก่งในที่สุด

คำสำคัญ : การฝึกสติ; ฝึกสมาธิ; วิธีการเรียนเก่ง

* คณะบรรณาธิการได้รับอนุญาตจากเจ้าของผลงานให้นำมาลงไว้ ณ ที่นี้

** ศาสตราจารย์ ดร., อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

Decoding the great and talented person of our nation recently let you come to sit to hear his interesting story of the Most Venerable Phraprohmkhunaporn (P.A. Payutto) Who used to receive the most honorable prize from UNESCO on the Education for Peace. On that day at Paris where the ceremony was held is really great. Phra Phraprohmkhunaporn was born and first studied in Kanchanaburi, his birth place. When we pay homage to the Triple Gem, we always pay respect to the Buddha, the Dhamma, and the Sangha, we trust that we have to keep this in mind for assisting our lives entirely.

In general, the important places of the great people are the places where people all around the world pay attention to observe and study. Lumpiniwan, the birth place of the Buddha is very attractive for Buddhists to come to observe and study. Buddha Gaya is the enlightened place for Buddhists. When we go there, will see the seat of the Buddha, and the Greatest Stupa there. Buddhists around the world come to visit and pay homage every day.

Keywords : Practice of Mindfulness; Meditation; How to Smart.

บทนำ

ณ ขาติภูมิสถานของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)^๑ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ วันนี้พวกเรามาประชุมกัน ณ สถานที่ที่เป็นประวัติศาสตร์มานั่งฟังธรรมภาณ ณ สถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ เพราะเป็นมาตุภูมิ เป็นที่เกิด เป็นที่ศึกษาเล่าเรียนเบื้องต้นของบุคคลสำคัญของโลกคนหนึ่งนั่น คือ ท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์(ป. อ. ปยุตฺโต) ถอดรหัสบุคคลอัจฉริยะวันนี้ต้องตั้งใจและเรียนรู้ให้มาก เพราะเราจะร่วมกันศึกษาและถอดรหัสความเป็นอัจฉริยะของท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์มาสัมผัสไว้ในใจเวลาที่เราราบพระพุทธรูป พระธรรมและพระสงฆ์ ผู้เขียนรำลึกนึกถึงพระคุณของพระรัตนตรัยเอามาเก็บไว้ในใจผู้เขียน ในทำนองเดียวกัน เวลาที่ผู้เขียนเห็นภาพและศึกษาชีวิตของหลวงปู่พระพรหมคุณาภรณ์ตั้งแต่ตอนเป็นเด็ก เป็นนักเรียน และเป็น

^๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๔.

สามเณร เราจะเกิดแรงบันดาลใจว่า วันหนึ่งผู้เขียนจะเป็นคนที่ฝากสิ่งที่ดีงามไว้กับโลกนี้เหมือนกับที่ท่านได้ทำไว้นั้น

ผู้เขียนอาจจะไม่ยิ่งใหญ่เหมือนท่าน เพราะท่านเป็นบุคคลสำคัญของโลก ได้รับรางวัลจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) ในเรื่องการศึกษาเพื่อสันติภาพ วันที่ท่านไปรับรางวัลที่กรุงปารีสนั้นยิ่งใหญ่มาก เมื่อกลับมาก็มีการนำเรื่องราวชีวิตของท่านมาเล่าขานและฉลองกันที่สุพรรณบุรี เพราะท่านเป็นคนสุพรรณ รู้ได้อย่างไรว่าท่านเป็นคนสุพรรณ ก็เพราะบ้านเกิดของท่านอยู่ที่นั่น คงมีไม่กี่คนในประเทศไทยที่จะได้มาที่นี่ เราท่านทั้งหลายมาก่อนใคร วันนี้เราได้มารู้มาเห็น ต่อไปต้องทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์บอกเพื่อนๆ น้องๆ ที่มาจากต่างจังหวัด ว่าหลวงพ่อบุญพระพรหมคุณาภรณ์เคยอยู่ตรงนี้ที่ศรีประจันต์ มีบ้านหลังนี้เป็นหลักฐานโดยทั่วไปจะมีการเก็บสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญของโลกเอาไว้เป็นอนุสรณ์สถาน เมื่อไปที่สหรัฐอเมริกาเราจะเห็นบ้านของประธานาธิบดีลินคอล์น (Abraham Lincoln) ใครทำประโยชน์ยิ่งใหญ่ตรงไหนในโลก เขามักเก็บสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้นไว้เป็นอนุสรณ์สถานที่เกิดของบุคคลสำคัญโลก คนจะชอบไปดู บุคคลยิ่งใหญ่คนหนึ่งที่คุณทั่วโลกชอบไปดูสถานที่เกิดกันมากก็คือพระพุทธเจ้า เมื่อสองเดือนที่แล้วผู้เขียนไปดูสถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าที่พุทธคยา ต้นโพธิ์ที่พระพุทธเจ้าประทับนั่งตรัสรู้ยังอยู่ คนทั่วโลกมารวมกันที่นั่น สลูปหรือเจดีย์พุทธคยาดูเด่นตระหง่าน คนมากันทั่วโลกเพื่อเยี่ยมชมสถานที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า

ผู้เขียนสังเกตดูว่าทำไมเขาไปกันที่นั่น เมื่อสังเกตตัวเราเองก็พบว่า เวลาอยู่ใต้ต้นโพธิ์ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ผู้เขียนมีโอกาสนึกย้อนกลับไปถึงวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ พระพุทธเจ้าประทับนั่งอยู่ตรงนั้น พระยามารมาผจญตรงนั้น ผู้เขียนไม่ต้องไปอ่านหนังสือพุทธประวัติที่ไหนผู้เขียนก็เห็นเป็นภาพแล้วเกิดแรงบันดาลใจรู้สึกศรัทธาพระพุทธเจ้ายิ่งขึ้น เพราะได้อ่านได้ฟังเรื่องพระพุทธเจ้าไว้มาก บางคนอาจจะสงสัยว่าพระพุทธเจ้ามีจริงหรือ พอได้ไปเห็นสถานที่เหล่านั้นแล้วหายสงสัยและเกิดศรัทธายิ่งขึ้น

อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (Albert Einstein) เจ้าของทฤษฎีสัมพัทธภาพชาวอเมริกันได้พูดถึงมหาตมะคานธี (Mohandas Karamchand Gandhi) ไว้ มหาตมะ คานธีเป็นคนอินเดีย กอบกู้เอกราชให้อินเดียโดยปลดแอกจากอังกฤษ เขาพาคนอินเดียสู่กองทัพที่ยิ่งใหญ่ของอังกฤษด้วยมือเปล่า เขาหนุ่มโสดมีผ้าพาดบ่าสีขาว ไม่มีเครื่องประดับอะไร คนเรียกเขาว่า “มหาตมะ” แปลว่า บุคคลที่ยิ่งใหญ่ เขามีอิทธิพลอย่างมากต่อคนอินเดียและชาวโลกในเรื่องอหิงสาหรือการใช้ความสงบสยบศัตรุอัลเบิร์ต ไอน์สไตน์กล่าวไว้ว่า ในอนาคตหลายคนคงจะสงสัยว่า มหาตมะ คานธี เป็นมนุษย์เดินดินจริงๆ หรือ เพราะเขาดูยิ่งใหญ่เหลือเกิน เขาทำอะไรซึ่งมนุษยธรรมทำได้ ถ้านักเรียนอยากรู้ว่า มหาตมะ คานธี ทำอะไรที่คนธรรมดาไม่น่าจะทำได้ก็ลองไปศึกษาดูวันนี้จะไม่พูดถึง มหาตมะ คานธี แต่ปรารถนาให้ฟังว่า คนอย่างนี้นะหรือมีชีวิตเดินดินจริงๆ นั่นคือคำพูดของไอน์สไตน์ที่มีต่อมหาตมะ คานธี เราสามารถใช้คำพูดประโยคเดียวกันนั้นกับท่านเจ้า

คุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) คือต่อจากนี้ไปอีก ๕๐ ปี คนรุ่นหลังอาจจะสงสัยว่า คนอย่างท่านพระพรหมคุณาภรณ์ นี่เป็นมนุษย์เดินดินจริงๆ หรือ เพราะท่านเขียนหนังสือน่ารักๆ เล่ม ท่านเอาเวลาที่ไหนมาเขียนหนังสือพุทธธรรมเล่มใหญ่ซึ่งเขียนได้ดีเหลือเกิน จัดเป็นเพชรน้ำเอกในวงวรรณกรรมพระพุทธศาสนา

คนเรียนเก่ง

ต่อไปเมื่อนักเรียนโตขึ้นต้องอ่านผลงานของหลวงพ่พระพรหมคุณาภรณ์ ในแต่ละด้าน ไม่ว่าจะเป็นพุทธศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ นิติศาสตร์ ศาสนศาสตร์ ทุกเรื่อง ละเอียดลึกซึ้งอย่างกับท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านนั้นๆ นี่คือความเป็นปราชญ์อัจฉริยะของท่าน ถ้าเปรียบสมองคนเป็นคอมพิวเตอร์ สมองของท่านก็เป็นซูเปอร์คอมพิวเตอร์ สมัยที่เรียนหนังสือที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ท่านเคยสอบได้เกรดเอทุกวิชา ท่านเรียนเก่งทุกวิชา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษท่านเรียนเก่งมากพูดถึงการเรียนภาษาอังกฤษของหลวงพ่พระพรหมคุณาภรณ์ สมัยก่อนท่านเรียนด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ การเรียนภาษาอังกฤษสมัยก่อนไม่มีคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเหมือนสมัยนี้ ไม่มีทีวีหรือวีดิทัศน์ประกอบการสอน แต่หลวงพ่พระพรหมคุณาภรณ์ เก่งภาษาอังกฤษมาก ท่านเรียนจบแค่ปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แต่เก่งภาษาอังกฤษขนาดได้รับนิมนต์ให้ไปสอนมหาวิทยาลัยชั้นนำในสหรัฐอเมริกา ท่านบรรยายเป็นภาษาอังกฤษได้อย่างดี ฝรั่งเศสได้ฟังแล้วประทับใจ ท่านยังแต่งหนังสือเป็นภาษาอังกฤษหลายเล่ม ท่านเก่งภาษาอังกฤษได้อย่างไร นักเรียนสมัยนี้มีทั้งคอมพิวเตอร์ทั้งทีวีและวีดิทัศน์ช่วยสอนภาษาอังกฤษ พอออกจากห้องเรียน ภาษาอังกฤษก็กลับไปหาครู คือเรียนแล้วก็ลืมแล้ว

ทำอย่างไรเราจะเรียนเก่งเหมือนหลวงพ่พระพรหมคุณาภรณ์ เราต้องตั้งปณิธานไว้ เมื่อศึกษาประวัติชีวิตของหลวงพ่ในวัยเด็ก เราพบว่า เมื่อท่านเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ญาติให้ท่านไปบวชเป็นสามเณรเพราะสุขภาพไม่ดี ท่านได้ตั้งใจเรียนบาลีจนจบประโยค ๙ ขณะเป็นสามเณร นับเป็นสามเณรรูปที่ ๒ ในสมัยรัชกาลที่ ๙ ที่สอบประโยค ๙ ได้เนื่องจากมีประเพณีว่าสามเณรที่สอบประโยค ๙ ได้จะได้เป็นนาคหลวงโดยมีในหลวงเป็นโยมบวชให้ที่วัดพระแก้วท่านจึงเป็นนาคหลวงบวชเป็นพระในพระบรมราชานุเคราะห์ที่วัดพระแก้วว่าสามเณรประยูรหรือท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ เป็นนาคหลวงนี้ดังไปทั่วศรีประจันต์ ในช่วงนั้นผู้เขียนผู้บรรยายอยู่ที่วัดสามจันทน์ซึ่งห่างจากที่นี่ไม่ไกลนัก ตอนนั้นผู้เขียนยังเป็นเด็กได้นึกชื่นชมความยิ่งใหญ่ของสามเณรประยูร ท่านอยู่ศรีประจันต์ เหมือนเรายังได้ในหลวงเป็นโยมบวชให้ที่วัดพระแก้ว เราอยากบวชเรียนตามอย่างท่าน ต่อมาผู้เขียนได้บวชเป็นสามเณรและตั้งใจเรียนบาลีจนสอบได้ประโยค ๙ ขณะเป็นสามเณรและได้ในหลวงเป็นโยมบวชให้ที่วัดพระแก้ว เหมือนกับหลวงพ่พระพรหมคุณาภรณ์ ไม่ได้เรียนแต่ประโยค ๙ อย่างเดียว ท่านยังจบปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยด้วยเกียรตินิยมอันดับหนึ่ง ต่อมายังได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิต

กิตติมศักดิ์จากมหาวิทยาลัยต่างๆ ในประเทศไทย ท่านเรียนก็เก่ง เทคนิกก็เก่ง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ท่านไปสอนมาทั่วโลก จึงเป็นบุคคลของโลก ไม่ใช่คนของประเทศไทยเท่านั้นเราจะเรียนเก่งอย่างท่านได้อย่างไร นักเรียนไม่จำเป็นจะต้องไปบวชเหมือนท่านเราก็เรียนเก่งได้ อะไรคือสิ่งที่ทำให้ท่านเรียนเก่ง ถ้าหากว่าเราอยากเรียนเก่งเหมือนท่านลองมานั่งที่บ้านหลังนี้อันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ กลับไปแล้วอาจจะอ่านหนังสือทะเลปฐโปรงก็ได้ แต่ที่สำคัญเราต้องถอดรหัสจากปฏิปทาของท่านเพื่อหาวิธีเรียนเก่งตามแบบฉบับของท่าน

ลักษณะสำคัญของท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ ก็คือ ท่านเป็นคนใฝ่รู้ ไม่ว่าอ่านหรือฟังอะไรก็ตาม ท่านจะจดจำนำเอาไปคิด ไม่มีอะไรที่ท่านจะอ่านหรือฟังผ่านเลยไปโดยไม่จดบันทึก ท่านเจ้าคุณอาจารย์อ่านอะไรที่เห็นว่าสำคัญก็จดบันทึกไว้ตามคติที่ว่า จำไว้ดีกว่าจด แต่ถ้าจำไม่หมด จดไว้ดีกว่าจำ บางทีเรื่องที่ครูสอนเราก็เข้าหูซ้ายทะลุหูขวา เราฟังบ้างไม่ฟังบ้าง นักเรียนอาจจะนึกว่าเรื่องที่ฟังอยู่นี้เราไม่ได้ใช้หรือไม่เป็นประโยชน์ แต่ถ้าเราฟังแล้วจดจำนำเอาไปคิดวิเคราะห์และศึกษาเพิ่มเติม ไม่ว่าเกี่ยวกับเรื่องอะไรก็ตาม ถ้าเราไม่รู้ ไม่เข้าใจ เราจะไม่หยุดค้นคว้า เราอ่านและค้นคว้าเรื่อยไป เมื่ออ่านมากเข้า สิ่งที่เราอ่านก็จะตกผลึกกลายเป็นเพชรในใจเราดังเรื่องต่อไปนี้

ในสมัยโบราณ คนเร่ร่อนเผ่าหนึ่งบูชาเทพเจ้าประจำเผ่า ตกเย็นพวกเขามาทางกระโจมนอน รุ่งขึ้นก็เก็บกระโจมแล้วขี่ม้าเดินทางต่อไปเป็นอย่างนี้ประจำ จนกระทั่งเย็นวันหนึ่งมีพายุพัดอื้ออึงตอนที่กำลังสวดมนต์บูชาเทพเจ้า หัวหน้าเผ่าบอกว่าตั้งใจฟังให้ดี เทพเจ้ากำลังปรากฏองค์และบอกขุมทรัพย์ให้เราทุกคนนั่งฟังกันใหญ่ ปรากฏว่ามีเสียงดังกึกก้องออกมาจากกลุ่มฝุ่นฟุ้ง เข้าใจว่าเป็นเสียงเทพเจ้าเพราะไม่มีคนอยู่แถวนั้น เสียงนั้นบอกว่า “สุเจ้าทั้งหลายตั้งใจฟังให้ดี ฟรุ้งนี้สุเจ้าทั้งหลายเดินทางไปพบก้อนกรวดที่ใดให้เก็บใส่กระเป่าที่อานม้า เมื่อทำอย่างนี้แล้วสุเจ้าจะทั้งดีใจและเสียใจ” เทพเจ้าพูดเป็นปริศนาว่าจะทั้งดีใจและเสียใจ จากนั้นเสียงก็เงียบไป พายุสงบ คนที่ฟังรู้สึกผิดหวัง แทนที่เทพเจ้าจะบอกขุมทรัพย์กลับบอกให้เก็บก้อนกรวดรุ่งขึ้นพวกเขาเดินทางไปไหนเจอก้อนกรวดก็เก็บอย่างเสียไม่ได้ เก็บบ้าง ไม่เก็บบ้าง พอตกตอนเย็นมาประชุมพร้อมกันเพื่อไหว้เทพเจ้า นึกได้ว่าเมื่อคืนวานเทพเจ้าสั่งให้เก็บก้อนกรวด ลองดูซิว่าใครเก็บมาได้เท่าไร พวกเขานำเอาถุงมาวางลงแล้วล้วงเข้าไปข้างใน กำสิ่งที่เข้าใจว่าเป็นก้อนกรวดออกมาแล้วก็แบมือออก พวกเขาดีใจมากที่เห็นก้อนกรวดกลายเป็นเพชร แต่เสียใจที่เก็บมาน้อยไปหน่อยตอนที่ฟังอาจารย์สอนในห้องเรียน นักเรียนก็จดบ้างไม่จดบ้างเหมือนเก็บก้อนกรวด พออาจารย์นำเรื่องนั้นออกเป็นข้อสอบปลายภาค นักเรียนก็เสียใจที่จดมาน้อยไปหน่อย^๒

^๒ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)., **ทำอย่างไรจึงเรียนเก่ง.**, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

วางพื้นฐานดี

เพราะฉะนั้นนักเรียนต้องตั้งใจเรียนทุกวิชา อย่าปล่อยเป็นดินพอกหางหมู สังเกตไหมท่านเจ้าคุณอาจารย์ตอนเป็นนักเรียนไม่ใช่เรียนธรรมดา ท่านตีคนอื่นได้ด้วย เรียกว่า มีความรู้พื้นฐานแน่น ใครอยากจะเรียนภาษาอังกฤษให้เก่งพื้นฐานไวยากรณ์ต้องดี อยากจะเก่งคณิตศาสตร์ ต้องท่องสูตรคูณแม่น นักเรียนสมัยนี้ไม่ค่อยท่องสูตรคูณ อยากจะเก่งคณิตศาสตร์แต่ไม่ค่อยท่องสูตรคูณ บางคนคิดเลขก็ไม่เก่ง เพราะมีว่แต่กดเครื่องคิดเลขการเรียนต้องมีพื้นฐานที่ดี มีครูบาอาจารย์ที่ดี มีพ่อแม่ที่ดี ผู้เขียนได้มาเห็นชีวิตวัยเด็กของท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ ที่นี้เรารู้เลยว่าท่านเริ่มต้นดี เมื่อเป็นเด็กท่านฝึกฝนมาดี เป็นคนมีธรรมะ มีความขยันขันแข็ง มาจากครอบครัวที่ฝึกอบรมพี่น้องให้รักกันดี เพราะพ่อแม่สอนดี พอโตขึ้นแม้ท่านจะจากบ้านไปบวชเรียนอยู่ที่วัดก็มีนิสัยที่ดีติดตัวไป เช่นท่านเป็นคนละเอียด ประณีต ที่ท่านเป็นคนอย่างนั้นเพราะถูกฝึกฝนมาตั้งแต่วัยเด็ก ท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมฯจึงเป็นบุคคลที่ยิ่งใหญ่ บุคคลที่ยิ่งใหญ่ได้รับการวางรากฐานชีวิตไว้ดีจึงเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน เหมือนไผ่มาชูหรือโมไซในประเทศจีนไผ่มาชูคนแก่ไม่ชอบปลูก แต่คนหนุ่มสาวชอบปลูก เพราะปลูก ๕ ปีแรกสูงแค่ท่มหัวเท่านั้น ใส่ปุ๋ยก็แล้วรดน้ำก็แล้ว ไผ่มาชูโตอยู่แค่นั้น คนแก่บอกว่าโตไม่ทันใจ แต่หลังจาก ๕ ปีต้นไผ่โตวันละ ๒ ฟุตครึ่ง สูงเต็มที่ ๗๕ ฟุตภายใน ๖ สัปดาห์ หลังจากนั้นมันขยายทางกว้างกลายเป็นไผ่ยักษ์ ถ้าใช้ปล้องไผ่นี้ทำกระบอกรับข้าวหลาม รับรองคนเดียวทานไม่หมดท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ ฝึกฝนชีวิตวัยเด็กของท่านมาดี ท่านค่อยสร้างลักษณะนิสัยพัฒนาชีวิตของท่านมาเรื่อยๆ พอถึงจุดหนึ่งก็ประสบความสำเร็จชนิดที่เรียกว่า “ดังชั่วข้ามคืน” ทั้งที่ก่อนหน้านี้ต้องล้มลุกคลุกคลานมาตลอด คนบางคนกว่าจะประสบความสำเร็จก็เชื่อว่าเขาจะเตรียมการมาแคว้นสองวัน เขาต้องเตรียมตัวสะสมบารมีมานานทีเดียว

เมื่อต้นปีที่แล้วผู้เขียนไปเยี่ยมวัดเอนเรียวจุในญี่ปุ่น วัดนี้มีอายุ ๑,๒๐๐ ปี เป็นวัดต้นกำเนิดพระพุทธศาสนานิกายเทนได ที่นี้ฝึกพระให้มีระเบียบวินัย ลูกศิษย์ต้องจุดตะเกียงน้ำมันที่แท่นบูชาต่อเนื่องกันมาห้ามตะเกียงดับจนกว่าพระศรีอาริย์จะมาโปรด อาจารย์สั่งไว้เมื่อ ๑,๒๐๐ ปีที่แล้ว เชื่อไหมว่าตลอด ๑,๒๐๐ ปีจนบัดนี้ตะเกียงยังไม่เคยดับเลย เหตุนี้คนญี่ปุ่นจึงเจริญเพราะมีระเบียบวินัยและทำอะไรจริงจังความมีระเบียบวินัยและทำอะไรจริงจังเป็นลักษณะนิสัยของท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ ท่านมีระเบียบวินัยมาแต่เด็ก เวลาอ่านหนังสือท่านจะอ่านอย่างจริงจัง ไม่เล่นไม่ชนไม่เที่ยวเหมือนเด็กทั่วไป วัดเอนเรียวจินีมีเนื้อที่ ๔,๐๐๐ ไร่ ตั้งอยู่บนยอดเขาสูงติดกับตัวเมืองเกียวโต ท่านเจ้าอาวาสพาผู้เขียนไปดูที่สำนักหนึ่งซึ่งประหลาดมาก ใครเข้าไปอยู่ภายในสำนักนี้ห้ามลงจากเขาเป็นเวลา ๑๒ ปี ท่านต้องอยู่อ่านหนังสือพระไตรปิฎกและฝึกกรรมฐานอยู่อย่างนั้น บุรพาจารย์สั่งไว้เมื่อ ๑,๒๐๐ ปีที่แล้ว ทุกวันนี้ทางสำนักก็ยังถือปฏิบัติตามอยู่ในวันที่ไปเยี่ยมสำนักนี้ ผู้เขียนถามท่านเจ้าอาวาสว่ายังเหลือพระที่อยู่ ๑๒ ปีโดยไม่ลงจากเขาบ้างไหม ท่านตอบว่ามีทุกรุ่นไม่เคยขาด ตอนนี้เหลืออยู่รูปเดียว พระสมัยนี้ใจไม่สู้เหมือนสมัยก่อน

ผู้เขียนได้พบพระที่กำลังอยู่ประจำ ๑๒ ปีจึงสนทนากัน พระรูปนี้อยู่ในสำนักมาแล้ว ๑๒ ปีครบไปหนึ่งรอบ จากนั้นท่านได้สมัครอยู่ต่ออีก ๑๒ ปีเป็นรอบที่สอง ท่านอยู่รอบที่สองมาได้ ๖ ปี รวมแล้วท่านไม่เคยลงจากเขาเลยเป็นเวลา ๑๘ ปี ท่านจะต้องอยู่ต่อไปอีก ๖ ปี รวมเป็น ๒๔ ปี ตอนที่ผู้เขียนไปพบนั้นท่านมีอายุ ๔๖ ปีเมื่อมีการกล่าวถึงพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นไว้ในรัฐธรรมนูญมาตราเดียวกันอย่างนี้ แม้รัฐธรรมนูญจะบัญญัติให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศไทยก็จะมีอะไรไปรอนสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคทางศาสนาของศาสนิกชนในศาสนาอื่น

ท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ต้องขยันเรียนอย่างมากจึงสามารถสอบประโยค ๙ ได้ขณะเป็นสามเณร ท่านต้องอ่านหนังสือวันหลายชั่วโมงกว่าจะสอบได้ปริญญาตรีเกียรตินิยมอันดับ ๑ จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทุกวันนี้ท่านก็ยังทำงานหนักอย่างนั้นอยู่อีก ตัวอย่างหนึ่งของสุดยอดแห่งการใช้ความพยายามของมนุษย์ในการศึกษาเล่าเรียนเกิดขึ้นที่ประเทศพม่า พระสงฆ์พม่าเรียนบาลีแปลกไปจากพระสงฆ์ไทย นั่นคือพระสงฆ์พม่ามีประเพณีท่องจำพระไตรปิฎกภาษาบาลี ๔๕ เล่ม เมื่อท่องได้คล่องแคล่วแล้วท่านก็ต้องผ่านการสอบไล่โดยรัฐบาลพม่าให้การรับรองว่าเป็นผู้ทรงจำพระไตรปิฎก นับมาถึงปัจจุบันมีพระสงฆ์พม่าที่ผ่านการสอบไล่จนเป็นผู้ทรงจำพระไตรปิฎกจำนวน ๕ รูปพระสงฆ์พม่ารูปแรกที่ทรงจำพระไตรปิฎกได้ทั้ง ๔๕ เล่มมีชื่อว่าท่านวิจิตรสาราภิงค์ ท่านสอบผ่านการท่องพระไตรปิฎกใน พ.ศ. ๒๔๙๗ ความจำของท่านเป็นเลิศในโลกถึงขนาดที่หนังสือกินเนสบุ๊ก (Guinness Book of Records) บันทึกไว้เป็นสถิติโลกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๘ ว่าท่านวิจิตรสาราภิงค์สามารถท่องพระไตรปิฎกภาษาบาลีจำนวน ๑๖,๐๐๐ หน้าได้อย่างคล่องแคล่ว นับเป็นตัวอย่างที่หาได้ยากของความทรงจำอันยอดเยี่ยมเท่าที่วิทยาศาสตร์เคยค้นพบความพยายามของพระสงฆ์ไทยในการศึกษาและวิจัยก็มีได้ยิ่งหย่อนไปกว่าพระสงฆ์พม่า ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์สอบได้ประโยค ๙ ขณะเป็นสามเณรซึ่งต้องใช้ความพยายามอย่างยิ่งยวดแล้ว ท่านยังได้ศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎกและหนังสืออธิบายพระไตรปิฎกเช่นอรรถกถา ฎีกาแล้วกลั่นความรู้ที่ตกผลึกมาเขียนเป็นหนังสือชื่อพุทธธรรม หนังสือนี้เป็นสุดยอดของความพยายามของมนุษย์อีกเล่มหนึ่ง เมื่อดูเชิงอรรถของหนังสือนี้ เราพบว่าผู้เขียนได้อ้างอิงพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกาและคัมภีร์อื่นๆ จำนวนหลายหมื่นหน้า ท่านใช้เวลาค้นคว้าตรวจสอบอย่างต่อเนื่องยาวนานเพราะสมัยนั้นยังไม่มีพระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์ให้ค้นคว้าอย่างรวดเร็วสะดวกสบายเหมือนอย่างสมัยนี้

การฝึกสติและเจริญสมาธิช่วยให้เรียนเก่ง

พระวิจิตรสาราภิงค์และพระพรหมคุณาภรณ์เป็นตัวอย่างของอัจฉริยบุคคลที่ใช้ความสามารถของสมองได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ถ้านักเรียนอยากเพิ่มประสิทธิภาพของสมองเหมือนท่านทั้งสอง

จะต้องทำอย่างไรบ้างตอบว่า นักเรียนต้องฝึกทำกรรมฐานเบื้องต้นให้เป็นมีสติและมีสมาธิอย่างดี พุดง่าย ๆ ก็คือใครอยากเรียนเก่งต้องฝึกสติและสมาธิสาเหตุสำคัญที่ทำให้นักเรียนเรียนไม่เก่งก็เพราะขณะเรียน หนังสือมักใจลอยหรือฟุ้งซ่านเวลาฟังครูสอน นักเรียนบางคนชอบใจลอยไปคิดถึงเรื่องสนุกๆ นอกห้องเรียน เรื่องที่ครูบรรยายจึงเข้าหูซ้ายทะลุหูขวา นี่แสดงว่าเขาขาดสติ นักเรียนบางคนอาจตั้งใจฟังดี แต่มีเรื่องให้คิดมากมายจนจับประเด็นไม่ได้จึงกลายเป็นคนฟุ้งซ่านเพราะขาดสมาธิ การฝึกสติและเจริญสมาธิจะทำให้เขาเรียนเก่งขึ้นในทันที

การฝึกขั้นแรกคือฝึกสติ ใครอยากเรียนเก่งต้องมีสติ สติคืออะไรสติคือการระลึกรู้ทันปัจจุบัน คือมองเห็น ฟังให้ได้ยิน ไม่ใจลอย นี่เป็นสติที่เพิ่งไปนอกตัวเรา เหมือนตอนที่ขับรถไปถึงสี่แยกไฟแดง พอเห็นไฟแดงก็หยุดรถ ที่หยุดรถก็เพราะคนขับรถมีสติมองเห็นสัญญาณไฟแดง แต่คนขับรถบางคนมัวใช้โทรศัพท์มือถืออยู่ ใจลอยไปถึงเรื่องที่กำลังคุยทางโทรศัพท์จึงมองไม่เห็นสัญญาณไฟแดง นี่เรียกว่าขับรถอย่างไม่มีสติ คนไม่มีสติ มองก็ไม่เห็น ฟังก็ไม่ได้ยิน คนที่ใจลอยอย่างนี้จะเรียนเก่งได้อย่างไรครูคนหนึ่งพยายามสอนความหมายของสติแก่เด็กนักเรียนชั้น ป. ๒ เขาแจกแก้วน้ำผสมยาควินินให้นักเรียนทั้งชั้น จากนั้นเขาบอกให้นักเรียนทุกคนยกแก้วขึ้นแล้วทำตามอย่างครูโดยกำชับให้ทุกคนมีสติ มองให้เห็น ฟังให้ได้ยิน อย่าใจลอย ถ้าเห็นครูทำอะไร ให้ทำตามว่าแล้วครูก็ยกแก้วใส่ยาควินินละลายน้ำชูขึ้น นักเรียนก็ยกชูแก้วตามครู ครูเอานิ้วใส่ปาก นักเรียนก็เอานิ้วใส่ปากตาม ตอนนี้นักเรียนทนไม่ได้เพราะรสชาติยาควินินขมมาก นักเรียนบ้วนน้ำลายกันใหญ่ ครูหัวเราะขำในอาการของนักเรียนครูอธิบายว่า “ที่พวกเธอรู้สึกขมก็เพราะพวกเธอไม่ได้ทำตามครู ครูบอกให้ยกแก้ว แล้วเอานิ้วคน เอานิ้วใส่ปาก พวกเธอทำตามครูหรือเปล่า” นักเรียนตอบพร้อมกันว่า “ทำตาม” ครูย้อนว่า “พวกเธอไม่ทำตามครูคราวนี้ครูจะทำให้ดูอีกทีอย่างช้าๆ ค่อยดูให้ตื่นะ มีสติ อย่าใจลอย เวลาครูเอานิ้วคนในแก้ว ครูใช้นิ้วชี้คน แต่เวลาครูเอานิ้วใส่ปาก ครูใช้นิ้วกลาง พวกเธอใช้นิ้วชี้คนและเอานิ้วชี้ใส่ปาก มันก็ขมนะซิ นี่แสดงว่าพวกเธอไม่มีสติ พวกเธอรู้หรือยังว่าโทษของการไม่มีสติคืออะไร” นักเรียนตอบพร้อมกันว่า “ขมจัง” ใครอยากเรียนเก่งต้องฝึกสติ คือเวลาอ่านหนังสือหรือเรียนหนังสือ ต้องพยายามเตือนตัวเองให้ระลึกรู้ทันปัจจุบันทุกขณะพยายามบังคับตัวเองไม่ให้ใจลอย ฝึกมองเห็น ฟังให้ได้ยินการฝึกสติเป็นเพียงขั้นแรก การฝึกขั้นต่อไปคือฝึกสมาธิ ใครอยากพัฒนาความจำและความคิดต้องมีสมาธิ

สมาธิคืออะไรสมาธิแปลว่าตั้งใจมั่น ตรงกับคำว่า เอกัคคตา แปลว่า คิดเรื่องเดียว ใครอยากเรียนเก่งต้องฝึกคิดทีละเรื่อง ถ้าคิดหลายเรื่องพร้อมกันเรียกว่าฟุ้งซ่าน การทำสมาธิก็คือการเพ่งกระแสจิตให้จับแน่นอยู่กับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงเรื่องเดียว ไม่วอกแวกไปคิดเรื่องอื่น เคยเห็นคนเพ่งเทียนไหม เขาเอาเทียนมาตั้งไว้ข้างหน้าแล้วเพ่งอย่างนี้จนภาพติดตา เมื่อหลับตาแล้วเขาก็เห็นแสงเทียนอยู่ในมโนภาพใจไม่วอกแวกไปไหนเลย คิดแต่ภาพแสงเทียนอย่างเดียว นี่เรียกว่า สมาธิ คือคิดเรื่องเดียวการฝึกสติและฝึก

สมาธิต้องทำไปพร้อมกัน หลวงพ่อเทียนสอนฝึกวิธีฝึกสติด้วยการแบมือแล้วยกขึ้นช้าๆ ฝ่ามืออยู่ตรงไหนก็ให้รู้ทันจุดปัจจุบันของฝ่ามือ สติตามกำหนดอยู่เรื่องเดียวคือการเคลื่อนไหวของฝ่ามือ การกำหนดรู้อยู่เรื่องเดียวนี้นี้จัดเป็นสมาธิเมื่อจิตเป็นสมาธิ เราจะจำแนกและทำให้เรียนเก่ง เหมือนเวลาที่เรากำลังถ่ายภาพ ต้องปรับโฟกัสหน้ากล้อง ภาพจึงจะชัดเจน การทำสมาธิก็คือการปรับโฟกัสของจิต ฝึกคิดทีละเรื่อง เมื่อทำเรื่องนี้จบแล้วก็เลิกคิดถึงเรื่องนั้นหันไปจับเรื่องใหม่คิดต่อไป

ประสบการณ์ของคนเก่งรอบด้าน

นโปเลียนมหาราชเป็นอีกตัวอย่างของคนที่ประสบความสำเร็จเพราะอาศัยสมาธิ เขาเป็นจักรพรรดิฝรั่งเศสที่เก่งทุกเรื่อง เขารบเก่ง ปกครองเก่ง บริหารเศรษฐกิจเก่ง เขียนจดหมายก็เก่ง วันหนึ่งเขาถูกข้าศึกจับตัวไปปล่อยเกาะจิตแพทย์นั่งเรือไปสัมภาษณ์เขามีคำถามข้อหนึ่งที่ว่าเขาทำอะไรจึงเก่งหลายด้านนโปเลียนตอบว่า “ผมฝึกคิดทีละเรื่อง” ซึ่งก็คือฝึกทำสมาธินั่นเอง จิตแพทย์ถามต่อว่า “ท่านฝึกอย่างไร” นโปเลียนอธิบายว่า “ผมจินตนาการให้สมองเหมือนตู้ที่มีลิ้นชักหลายลิ้นชัก แต่ละลิ้นชักเก็บไว้อย่างละเรื่องเท่านั้น เวลารบก็เปิดลิ้นชักเรื่องรบ เวลาพักรบก็ปิดลิ้นชักนั้นหันไปเปิดลิ้นชักเรื่องความรักแล้วก็เขียนจดหมายถึงมเหสีจากแนวหน้า เวลาบ้านเมืองว่างจากศึกสงครามก็เปิดลิ้นชักเรื่องการปกครองบ้านเมือง ไม่ปะปนกันกับเรื่องอื่น” จิตแพทย์ถามว่า “เรื่องนี้ทำยากนะ ท่านทำได้จริงหรือ” นโปเลียนบอกว่า “ถ้าไม่เชื่อผมจะทำให้ดู ผมจะปิดลิ้นชักทั้งหมดเลย คอยดูว่าจะเกิดอะไรขึ้น” ว่าแล้ว นโปเลียนก็เอนกายลงนอน เขาหยุดคิดทุกเรื่อง ใช้เวลาไม่ถึง ๕ นาที เขาก็หลับสนิท จิตแพทย์จับชีพจรและตรวจลมหายใจก็รู้ว่านโปเลียนหลับสนิทจริงๆ ใครที่อยากเรียนเก่งจะฝึกทำสมาธิแบบนโปเลียนก็ได้ คือจินตนาการให้สมองเหมือนตู้ที่มีลิ้นชักหลายลิ้นชัก แต่ละลิ้นชักเก็บไว้อย่างละวิชาเท่านั้น ลิ้นชักที่ ๑ เก็บวิชาคณิตศาสตร์ พอจะเรียนคณิตศาสตร์ก็เปิดลิ้นชักที่ ๑ พอเรียนจบชั่วโมงคณิตศาสตร์ก็ปิดลิ้นชักนี้ไม่ต้องกังวลถึงวิชานี้ไปอีกแล้วเปิดลิ้นชักที่ ๒ คือภาษาอังกฤษซึ่งอยู่ในชั่วโมงที่ ๒ พอเรียนภาษาอังกฤษจบก็ปิดลิ้นชักนี้ หันไปเปิดลิ้นชักภาษาไทย กีฬาและกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป ข้อสำคัญคือต้องเปิดทีละลิ้นชัก คิดทีละเรื่อง ทำจบแล้วให้ปิดลิ้นชักทันที เวลาเรียนเป็นเรียน เวลาเล่นเป็นเล่น เรียนก็เก่ง เล่นก็พาก็เก่งผู้เขียนเคยไปบรรยายธรรมสอนสมาธิให้นักมวยแชมป์โลกคนหนึ่ง

ผู้จัดการเล่าว่า “นักมวยคนนี้ต่อยเมืองไทยชนะตลอด แต่ตอนนี้ผมจะส่งเขาไปต่อยต่างประเทศกลัวเขาจะแพ้ เพราะเขาคำลึงใจ ที่เขาต่อยชนะในเมืองไทยก็เพราะเวลาอยู่ในเมืองไทย เสียงเชียร์ฝ่ายไทยด้วยกันทำให้เขากึกกิม พอเขาต่อยถูกหรือผิดก็ไม่ว่าใครจะตะโกนเชียร์อย่างเดียว เสียงเชียร์ทำให้กึกกิมจึงตั้งใจจนชนะ แต่พอไปต่อยต่างประเทศ เขาต่อยดีแค่ไหนคนดูไม่เชียร์เขาหรอก คนดูจะเชียร์มวยประเทศเขา นักมวยเราก็ใจฝ่อ เพราะฉะนั้นต่อไปนี้จะให้เขาฝึกสมาธิ คือไม่ต้องฟังเสียงเชียร์ ให้ต่อย

อย่างเดียว ใครจะเชียร์ ใครจะด่า ต้องไม่สนใจ ต่อยลูกเดียว นักมวยคนไหนที่ต่อยมวยไป หันไปยิ้มให้แพนมวยไปด้วย เดียวก็พลาดท่าโดนน็อก ตอนอยู่บนเวที เขามีหน้าที่ต่อย ต้องต่อยให้เต็มที่” นักกีฬาหญิงของไทยที่ไปยกน้ำหนักชนะได้เหรียญทองโอลิมปิกเจ้าของวลีว่า“สู้ไว้” ก็ทำแบบเดียวกันคือฝึกสมาธิ เวลา นักกีฬาหญิงประเทศอื่นยกน้ำหนักไม่ขึ้น เขาร้องไห้แง โค้ชต้องมาปลอบใจ นักกีฬาหญิงของไทยนิ่งสงบมาก เวลายกไม่ขึ้นก็วางลงแล้วมานั่งนิ่งทำสมาธิ ไม่แสดงอาการท้อหรือเสียใจ จากนั้นเธอก็ลุกขึ้นสู้ต่อไป อย่างแน่นอนคนจะมีสมาธิต้องฝึกระเบียบวินัยในตนเองคือฝึกทำทีละเรื่อง อย่างนำหลายต่อหลายเรื่องมาปะปนกัน เรียนเป็นเรียน เล่นเป็นเล่น

หลวงพ่อบุญ ฐานิโย เล่าว่าตอนที่ท่านบวชเป็นพระได้ไม่กี่พรรษา ท่านเรียนบาลีชั้นประโยค ๓ อยู่วัดแห่งหนึ่ง ที่สำนักเรียนนี้มีการฝึกกรรมฐานอีกด้วย หลวงพ่อบุญทำทั้งสองอย่าง คือฝึกกรรมฐานไปด้วยและเรียนบาลีไปด้วย พระรูปหนึ่งเตือนท่านว่า “ท่านพุทธทำอะไรให้จริงสักอย่างสิ จะเรียนก็เรียน จะนั่งกรรมฐานก็นั่ง มีที่ไหนก็นั่งกรรมฐานด้วย เรียนไปด้วย กรรมฐานเสื่อมหมด” ท่านพุทธนึกตอบในใจว่า เรา จะฝึกกรรมฐานไปด้วย เรียนไปด้วย เวลาเข้าห้องเรียนก็ทำกรรมฐานไปด้วย ไม่มีใครห้ามฝึกสมาธิเวลาเรียน หนังสือมิใช่หรือ

พอเข้ากรรมฐานฝึกสมาธิ ท่านพุทธกำหนดลมหายใจเข้าออก พอหายใจเข้าก็นับหนึ่ง หายใจออก นับหนึ่ง ไม่คิดเรื่องอื่นเลย นับหนึ่งๆ สองๆ จนถึงสิบๆ แล้วก็นับหนึ่งๆ ถึงสิบๆ อย่างนี้ พอไปอยู่ในห้องเรียนท่านนั่งเฉยหน้าเลย เพื่อไม่ให้อะไรทำให้ใจวอกแวก ท่านนั่งฟังไปที่อาจารย์เหมือนกับฟังกสิณ จนกระทั่งอาจารย์รู้สึกอึดอัดถามว่า ท่านพุทธมีปัญหาอะไรหรือ ท่านพุทธตอบว่า “ผมกำลังฟังกสิณทำสมาธิ ถือเอาอาจารย์เป็นอารมณ์กรรมฐาน” อาจารย์ตอบแบบคนอารมณ์ดีว่า “ถ้าอย่างนั้นท่านฟังผมให้กลายเป็นผุผองไปเลย” พอใกล้จะสอบบาลี ท่านพุทธหลับฝันเห็นไก่บินปร๋อไปเกาะบนรั้วตีปีกขึ้นเสียงเจื้อยแจ้ว ท่านนำความฝันนี้ไปเล่าให้อาจารย์ฟัง อาจารย์บอกว่าสงสัยปีนี้จะออกข้อสอบตอนไก่ปรบปีก อาจารย์ให้แก่งข้อสอบประโยคไก่ปรบปีก ท่านพุทธก็แก่งประโยคนี้แล้วไปบอกเพื่อนๆ ว่าปีนี้จะออกประโยคไก่ปรบปีกเพื่อนถามว่า “ท่านรู้ได้อย่างไร” ท่านพุทธตอบว่า “ผมรู้จากความฝัน” พอถึงเวลาสอบปรากฏว่าข้อสอบออกเรื่องไก่ปรบปีกจริงๆ ท่านพุทธสอบได้กลายเป็นพระมหาพุทธ ๓ ประโยค ท่านฝันแม่นจริงๆ ประสพการณ์ตรงนี้ทำให้ต่อมาหลวงพ่อบุญรณรงค์ให้สอนนักเรียนฝึกกรรมฐานเพื่อให้เรียนเก่ง นักเรียนทั่วภาคอีสานมาฝึกกรรมฐานที่วัดของท่าน ผู้เขียนไปช่วยท่านสอนด้วย หลวงพ่อบุญจึงเล่าประสบการณ์ของท่านให้ฟังผู้เขียนถามหลวงพ่อบุญว่าทำไมท่านจึงสอนกรรมฐานให้นักเรียน ท่านตอบว่า เพราะท่านเจอมากับตัวเองดังเล่ามาแล้ว ท่านยังเล่าต่ออีกว่า วันหนึ่งผู้ปกครองพานักเรียนตัวเล็ก ๆ มาหา เด็กคนนี้เรียนหนังสือไม่เก่งเพราะมีสมาธิสั้นเหลือเกิน เป็นเด็กผู้หญิงแต่อยู่ไม่สุข ขนเป็นลิงเลย เธอชอบกวาดเพื่อนๆ ในห้องเรียนจนครูจะไล่เธอออกอยู่แล้วหลวงพ่อบุญจับเด็กฝึกกรรมฐานให้จนกลายเป็นเด็กเรียนเก่ง จบปริญญาตรี

และปริญญาโทได้ทุนรัฐบาลไปเรียนต่อปริญญาเอกที่สหรัฐอเมริกา วันที่สนทนากันนั้น หลวงพ่อพุทธเพ็งได้รับจดหมายจากศิษย์คนนั้นเขียนมาเล่าว่า “ดิฉันทำตามทีหลวงพ่อสอน คือฝึกกรรมฐานก่อนนอนทุกคืน ปรากฏว่าพอใกล้สอบดิฉันฝันแม่นทุกทีเลยว่าข้อสอบจะออกอะไร ดิฉันบอกเพื่อนที่เป็นฝรั่ง เพื่อนก็ไม่เชื่อ แต่ถึงเวลาเข้าสอบ ปรากฏว่าข้อสอบออกตรงตามนั้นเลย เพื่อนคิดว่าไปติดสินบนอาจารย์เลยรู้ข้อสอบล่วงหน้าอยู่คนเดียว ที่จริงดิฉันฝันแม่นเหมือนหลวงพ่อนั่นแหละ” การทำสมาธินอกจากจะช่วยให้จำแม่นแล้วยังทำให้จิตใจนิ่งไม่ตื่นเต้นเวลาทำข้อสอบในสนามสอบ

สมัยที่ผู้เขียนเป็นสามเณรเรียนบาลีก็ฝึกสมาธิในการเรียนหนังสือเหมือนกัน เวลาเข้าห้องสอบแต่ละครั้งจะนั่งหลับตากำหนดลมหายใจเข้าออกประมาณ ๕ นาทีเพื่อให้จิตใจสงบหายตื่นเต้นแล้วจึงเปิดข้อสอบ จากนั้นก็ค่อยตอบข้อสอบด้วยความสุขุมรอบคอบ ผู้เขียนทำอย่างนี้จนกระทั่งสอบได้ประโยค ๙ ขณะเป็นสามเณรจำได้ว่า ครั้งหนึ่งตอนเป็นสามเณรอยู่ที่สุพรรณบุรี ผู้เขียนเดินทางเข้ากรุงเทพฯ เพื่อสอบประโยค ๕ ที่ตึกมหาจุฬารัตน์ วัดมหาธาตุ พอกรรมการคุมห้องสอบแจกข้อสอบ ผู้เขียนก็ยังไม่ดูข้อสอบทันที ยังคงนั่งหลับตาทวนตาต่อไปอีกสับนาที กรรมการคุมห้องสอบนึกว่าผู้เขียนนั่งหลับเวลาสอบจึงมาสะกิดบอกว่า “สามเณรตื่นได้แล้ว” เสกคาถาเรียนเก่งต่อไปนี้จะแนะวิธีฝึกสมาธิสำหรับช่วยให้เรียนเก่ง ให้นักเรียนท่องคาถา ๔ คำคือ “จะ ภา สะ สะ” เรียกว่าคาถากาสลัก คาถานี้มาจากหนังสือชื่อว่าชีวะสารัตถ-สังคหะที่พระรัตนปัญญาเถระแต่งไว้ที่เชียงใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๐๗๘ คาถานี้ต้องเสกให้เป็น ถ้าเสกไม่เป็น คาถาไม่ศักดิ์สิทธิ์ จะเรียนไม่เก่ง คาถา “จะ ภา สะ สะ” นี้ต้องเสกเป็นคาบ คาบแปลว่า “วน” หนึ่งคาบมี ๔ จบ จบที่หนึ่งเริ่มจากตัวที่หนึ่ง “จะ ภา สะ สะ” จบที่สองเริ่มจากตัวที่สอง “ภา สะ สะ จะ” จบที่สามเริ่มจากตัวที่สาม “สะ สะ จะ ภา” จบที่สี่เริ่มจากตัวที่สี่ “สะ จะ ภา สะ” อยากเรียนเก่งต้องเสกวันละ ๗ คาบก่อนนอนและเวลาเข้าห้องสอบ ก่อนสอบทุกวิชา ต้องหลับตาเสก ๗ คาบ ลองเสกดูจะได้เรียนเก่งกันทุกคน ๑ คาบมี ๔ จบ ให้นักเรียนว่าพร้อมกันว่าจะ ภา สะ สะ, ภา สะ สะ จะ, ภา สะ สะ จะ ภา, สะ จะ ภา สะ เสกคาถาอย่างเดียวยังไม่พอ ต้องถอดรหัสคาถาเอามาปฏิบัติอีกด้วย เราต้องรู้ความหมายด้วยคาถาจึงจะศักดิ์สิทธิ์ เหมือนกับเรามีคาถากันเสียกันข้าง เวลาที่เราเข้าป่าเจอเสือเจอช้าง เสกคาถาอย่างเดียวยังไม่พอ ต้องพกหลวงพ่อกอวัดหน้าตั้งคือวิ่งไปด้วยเสกคาถาไปด้วยยามเข้าป่าเสกคาถากันข้างไล่ ขึ้นต้นไม้อีกด้วยช่วยคาถา เห็นน้ำแกงจวนหมดรสโอชา เติมน้ำปลาอีกด้วยช่วยน้ำแกงคำว่า “จะ ภา สะ สะ” แปลว่าอะไร คำทั้งสี่ได้มาจากคำที่หนึ่งของคาถาภาษาบาลีดังต่อไปนี้จะชะ พุชชะนะสังสัคคังกะชะ สารุสะมาคะมัง กะระ ปุญญะมะโหรัสตัง สะระ นิจะมะนิจะตังมีคำแปลว่าหลีกเลี่ยงคนพาล (จะ) สังสรรค์บัณฑิต (ภา) ทำดีเป็นนิจ (กะ) คิดถึงความเปลี่ยนแปลง (สะ) นักเรียนที่อยากเรียนเก่งต้องเสกคาถากาสลักทั้ง ๔ คำ วันละ ๗ คาบเป็นอย่างน้อยและถอดรหัสนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันด้วย ดังต่อไปนี้

(จะ) หลีกเลียงคนเกรไม่ชอบเรียนหนังสือและชอบหนีโรงเรียนเป็นประจำ

(กะ) คบหาคนเรียนเก่งหรือตั้งใจเรียน หมั่นเข้าพบครูบาอาจารย์

(กะ) ขยันอ่านหนังสือ ทำการบ้าน และทำงานที่ครูสั่งมา

(สะ) สอบได้คะแนนดีแล้วอย่าประมาท ต้องขยันศึกษาเล่าเรียนเสมอต้นเสมอปลายเมื่อใดหมดกำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนให้นึกถึงความคาดหวังของคุณพ่อคุณแม่และ นึกถึงประวัติของคนเรียนเก่งอย่างหลวงพ่อพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) เพื่อใช้เป็นแบบอย่างให้เราตั้งใจเรียนต่อไป ดังพระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ ๖ ที่ว่าประวัติวีรบุรุษไซรั เตือนใจ เราน่า ว่าอาจจักยังชนม์ เลิศได้ แลยามจะบรรลีย์ ทิ้งซึ่ง รอยบาทเหยียบแน่นไว้ แทบพื้นทรายสมัยขออ้างบุญกุศลที่เราบำเพ็ญวันนี้และก่อนหน้านั้น เป็นเครื่องบูชาคุณของท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ขอพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณอาจารย์ ได้มีส่วนแห่งบุญกุศลที่เราบำเพ็ญถวายท่านในครั้งนี้ ให้ปราศจากทุกข์โศกโรคภัยทั้งปวง เจริญออกงานไพบูลย์ยิ่งขึ้นไปในร่มธรรมแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สถิตเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของศิษยานุศิษย์ตลอดกาลนานขอबारมีธรรมของพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณอาจารย์ได้ปกแผ่ไพศาลคุ้มครองพวกเราทุกคนให้มีแต่ความสุขความเจริญรุ่งเรือง มีสติ มีสมาธิ มีปัญญา สามารถในการศึกษาและการทำงาน เจริญด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธรรมสารสมบัติ ธนสารสมบัติ ปราศณาสังไถที่ขอบประกอบด้วยธรรม ก็ขอให้ความปราศณานั้นๆ จงพลันสำเร็จ จงพลันสำเร็จ จงพลันสำเร็จ ทุกท่าน ทุกคน ตลอดกาลนานเทอญ

บรรณานุกรม

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **ทำอย่างไรจึงเรียนเก่ง**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลง

กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.